

Designing a model of sustainable social development based on cultural policies of government organizations in order to ensure citizenship rights (Case study of Kerman)

Abstract:

The present study aims to design a model of sustainable social development based on the cultural policies of government organizations in order to ensure citizenship rights. In terms of purpose, it is an applied and developmental research and in terms of method, it is a descriptive correlational research. The statistical population includes all employees of government organizations and departments in Kerman in 1399 and the sample size using Cochran's formula is 378 people who have been selected by stratified random sampling method. Data collection tools included three researcher-made questionnaires including 96 questions of cultural policies with a validity of 0.84, reliability of 0.971, questionnaire 71 questions of sustainable social development with a validity of 0.94 and reliability of 0.935 and a questionnaire of 174 civil rights questions with a validity of 0.91 and reliability of 0.966. Pearson correlation coefficient, multiple linear regression and structural equation modeling using SPSS and AMOS22 software were used to analyze the data. The results showed that the proposed model to explain sustainable social development based on the cultural policies of government organizations in order to ensure citizenship has an acceptable fit. There is a significant relationship between cultural policies and its components (social cohesion, social participation, social security, social trust, quality of life and environment) with sustainable social development and citizenship rights in government organizations. There is also a significant relationship between sustainable social development and its components (cultural development, tourism development and development of transportation and housing) with citizenship rights in government organizations.

Keywords: Sustainable social development, cultural policies, citizenship rights, government agencies

طراحی الگوی توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر خط مشی های فرهنگی سازمان های دولتی در راستای تامین حقوق شهروندی (مطالعه موردی شهر کرمان)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۲۸

حمیده شجاعی^۱

علیرضا منظری توکلی^۲

سنجر سلاجقه^۳

سمانه مهدیزاده^۴

چکیده

تحقیق حاضر با هدف طراحی الگوی توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر خط مشی های فرهنگی سازمان های دولتی در راستای تامین حقوق شهروندی انجام شده است. از نظر هدف، تحقیقی کاربردی و توسعه ای و از نظر روش، یک تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه کارکنان سازمانها و ادارات دولتی شهر کرمان در سال ۱۳۹۹ و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۸ نفر می باشد که با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شده اند. ابزار گردآوری اطلاعات شامل سه پرسشنامه محقق ساخته شامل پرسشنامه ۹۶ سوالی خط مشی های فرهنگی با روایی ۰/۸۴ پایایی ۰/۹۷۱، پرسشنامه ۷۱ سوالی توسعه پایدار اجتماعی با روایی ۰/۹۴ و پایایی ۰/۹۳۵ و پرسشنامه ۱۷۴ سوالی حقوق شهروندی با روایی ۰/۹۱ و پایایی ۰/۹۶۶ بوده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون خطی چند گانه و مدل یابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار SPSS و AMOS22 استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد مدل ارائه شده به منظور تبیین توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر خط مشی های فرهنگی سازمانهای دولتی در راستای تامین حقوق شهروندی از برازش قابل قبولی برخوردار است. بین خط مشی های فرهنگی و مولفه های آن (پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست) با توسعه پایدار اجتماعی و حقوق شهروندی در سازمانهای دولتی رابطه معنی دار وجود دارد. همچنین بین توسعه پایدار اجتماعی و مولفه های آن (توسعه فرهنگی، توسعه گردشگری و توسعه حمل و نقل و مسکن) با حقوق شهروندی در سازمانهای دولتی رابطه معنی دار وجود دارد.

واژه های کلیدی: توسعه پایدار اجتماعی، خط مشی های فرهنگی، حقوق شهروندی، سازمانهای دولتی

حقوق شهروندی (مطالعه موردی شهر کرمان)

طراحی الگوی توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر خط مشی های فرهنگی سازمان های دولتی در راستای تامین

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، گروه مدیریت، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران Shojaeibaghini@gmail.com

^۲ دانشیار گروه مدیریت، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران (نویسنده مسئول) a.manzari@iauk.ac.ir

^۳ دانشیار گروه مدیریت، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران a.salajeghe@iauk.ac.ir

^۴ استادیار گروه مدیریت، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران mehdizadehs@yahoo.com

پایه های شهر دارای توسعه پایدار را می توان در سه زمینه اقتصاد، فرهنگ و مکان در نظر گرفت. محیط های قابل اعتماد شهری با آزادی های تفریحی و فرهنگی مدیریت می شوند تا افراد خلاق را جذب و حفظ کنند. این نیروی کار در عوض، ثروت را در اقتصاد دانش گسترش می دهد. شهرها برای تولید ثروت، باید محیط های شهری قوی از نظر فرهنگی از طریق برنامه های بهتر که بین مکان، اقتصاد و فرهنگ یکپارچگی ایجاد نماید، بسازند. شهرها به عنوان نظام های فرهنگی درک می شوند که توسط میراث انسانی و طبیعی شکل گرفته اند و محصول ارزش ها و عقاید شهروندان خود هستند (باکر، ۲۰۱۶: ۲۱). همگام با رشد مفهوم پایداری و ضرورت توسعه پایدار، طراحان و مدیران شهری نیز همگام با سایر رشته ها کوشیدند تا مفاهیم جدید را در رشته تخصصی خود وارد کرده و به دستاوردهای نوآورانه ای برای رسیدن به برنامه های توسعه پایدار در زمینه طراحی و مدیریت شهری دست پیدا کنند (پورغلام، ۱۳۹۲). لمن معتقد است قرن بیست و یکم مواجه با بحث جدال انگیز توسعه پایدار با اولویت توسعه پایدار اجتماعی خواهد بود. افزایش جمعیت شهری مقوله اول بحث است. تا سال ۲۰۲۵ میلادی جمعیت شهری جهان بالغ بر ۶ / ۷ میلیارد نفر خواهد بود؛ در حالی که در سال ۱۹۲۰ نسبت جمعیت شهری فقط ۱۶ درصد و در سال ۱۹۸۰ معادل ۴۰ درصد بود و پیش بینی می شود این شاخص در سال ۲۰۲۵ به ۷۰ درصد برسد (مازوتیس و آبولینا، ۲۰۱۹). توسعه پایدار برای تمامی بخش های جوامع انسانی ضرورتی غیر قابل انکار است، لیکن جوامع شهری، با توجه به شرایط و وضعیت کنونی، اولویت دارند؛ چراکه روند توسعه مناطق شهری در کل و به خصوص، در کشورهای در حال توسعه ابعاد بسیار وسیعی به خود گرفته است، به طوری که در سال ۱۹۹۰ سهم این گونه کشورها از ۱۹ کلان شهر در جهان و منطقه شهری بوده است. در حالی که این تعداد در سال ۲۰۰۰ به ۵۰ کلان شهر، از مجموع ۶۶ مادرشهر رسیده است (لوفائوچن^۳ و همکاران، ۲۰۰۸: ۳۱). توسعه پایدار اجتماعی، به عنوان جزئی از توسعه پایدار، بر پایه استفاده معقول از منابع طبیعی (آب، زمین، هوا و ..) استوار است و توسعه شهری نیز، به عنوان جزئی از سیاستهای توسعه ملی، می تواند و باید در خدمت رشد اقتصادی و تأمین عدالت اجتماعی قرار بگیرد. در واقع طرحها و برنامه ریزیهای که در این زمینه تهیه و اجرا شده اند، نتوانسته است، به طور دقیق، به تمام جوانب کار توجه داشته باشد؛ چرا که توسعه پایدار با مدیریت مسئولانه منابع ایجاد خواهد شد تا ضمن برآوردن نیازهای نسل کنونی از منافع نسل آینده نیز محافظت شود. چنین روندی، مبارزه ای جانانه برای افراد و جوامع است و باید هرچه زودتر واقع شود؛ زیرا مسامحه و تصمیم گیری را دشوارتر خواهد ساخت (یونسکو، ۱۳۹۲: ۱۹). در همین راستا ضرورت توجه به توسعه پایدار و گرایش به سوی توسعه پایدار اجتماعی متناسب با شاخص های فرهنگی تنها راه مناسب در طرح ها و برنامه های شهری معرفی می شود و بر اساس این نوع توسعه شهری نگرش های تک بعدی و رشدگرا جای خود را به توسعه معقول و در یک کلام توسعه پایدار اجتماعی می دهد، که در آن، در کنار شاخص های اقتصادی، اجتماعی و غیره به شاخص های فرهنگی هم توجه می شود (صابری فر، ۱۳۹۳). خط مشی گذاری فرهنگی از جمله موضوعات مهم و در خور توجه در متون جوامع مدرن است. از این رو، درک مدیران و برنامه ریزان جوامع از مفهوم خط مشی

^۱Baker
^۲Mazutis & Abolina,
^۳Lo Fu - chen

فرهنگی از جایگاه ویژه ای برخوردار است. خط مشی فرهنگی به معنای عام و عرفی، مجموعه ای از اهداف، مبانی، اصول، اولویتها و خط مشی های اجرایی است. در واقع، خط مشی فرهنگی بر نوعی توافق رسمی و اتفاق نظر مسئولان و متخصصان امور در تشخیص، تدوین و تبیین مهمترین اصول و اولویتهای ضروری برای هدایت حرکت فرهنگی دلالت دارد (فرامرزی وهمکاران، ۱۳۹۷: ۲۰). توجه به بعد فرهنگی توسعه از کنفرانس مکزیکوسیتی آغاز شد که طی آن توصیه شد یک دهه جهانی برای توسعه فرهنگی تحت سرپرستی مشترک سازمان ملل متحد و یونسکو اعلام گردد. بر اساس اعلامیه این کنفرانس از آنجا که فرهنگ بخش بنیادی زندگی هر فرد و جامعه را تشکیل می دهد، توسعه پایدار که هدف نهایی اش متمرکز بر انسان است باید بعد فرهنگی داشته باشد (ویر، ۲۰۱۷). بر این اساس گر چه فرهنگ عنصری از توسعه است، اما تنها یک عامل در میان سایر عوامل نیست بلکه مبنای توسعه، نیروی محرکه و افق نهایی آن محسوب میشود. عوامل فرهنگی توسعه شامل تمامی عناصر روانی- اجتماعی است که همانند عوامل علمی، فنی و اقتصادی به بهبود زندگی مادی و فکری جامعه به شکل عام و جوامع شهری به شکل خاص بدون ایجاد تغییرات ناگهانی در طریقه زندگی یا حالت های تفکر منجر شود و در عین حال در موفقیت فنی طرح ها یا برنامه های توسعه شهری و منطقه ای و ملی نقش داشته باشد (امیری و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۴۱). بنابراین ضرورت دارد که بصورت علمی نقش شاخص های فرهنگی در توسعه پایدار اجتماعی مورد مطالعه قرار بگیرد و یک مدل بومی مبتنی بر فرهنگ ایرانی و منطبق با شرایط فرهنگی، اجتماعی، جغرافیایی، اقتصادی هر شهر تدوین شود تا بر این اساس بتوان مولفه های مهم توسعه پایدار اجتماعی را شناسایی کرده و نحوه تاثیر گذاری و تاثیر پذیری توسعه پایدار اجتماعی از شاخص های فرهنگی را مشخص کرد تا بر اساس نوع روابط بین مولفه های استخراج شده راهکارهای عملی برای بهبود حق توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر شاخص های فرهنگی ارائه داد (جهانگیری، ۱۳۹۸: ۱۴). اما طبق پیشینه بررسی شده توسط محقق تاکنون چنین مدلی در ایران به خصوص در شهر کرمان ارائه نشده است و این یک خلاء تحقیقی محسوب می شود که ضرورت ارائه مدل بومی توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر شاخص های فرهنگی را بیش از پیش نمایان می کند.

حقوق شهروندی (مطالعه موردی شهر کرمان)

اهمیت عملی این تحقیق از آن جهت می باشد که با مطالعه متغیر شاخص های فرهنگی در شهرسازی و نظریه های مربوطه در جهت تفهیم بیشتر این متغیر در بین مدیران، کارکنان و مسئولین شهرسازی توجه به این مقوله را بالا می برد، از طرف دیگر مطالعه توسعه پایدار اجتماعی باعث ورود این متغیر به عنوان متغیر مهم و قابل توجه در متون سازمانی و مدیریتی که از رویکرد مدیریتی ناشی شده است، می شود و توجه محققین آینده را به این مقوله بیشتر می کند. نتایج این بررسی از آن جهت اهمیت دارد که نظام شاخص های فرهنگی بر اساس شرایط درونی و بیرونی هر شهر و موقعیت فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آن می تواند به صورت خاص و منحصر بفرد طراحی شود و چون شهر کرمان یکی از شهرهای مهم در تحقق توسعه پایدار اجتماعی محسوب می شود و به دلیل ماهیت بیابانی این شهر و موقعیت جغرافیایی و آب هوایی خاص آن مورد توجه مدیران شهری قرار گرفته است. بنابراین انتظار می رود که مد نظر قراردادن مولفه های اثرگذار در شاخص های فرهنگی و به طبع آن انطباق توسعه پایدار اجتماعی با فرهنگ خاص هر شهر به عنوان موضوعاتی کلیدی در مدیریت شهری باعث گردد جایگاه شاخص های فرهنگی در توسعه پایدار اجتماعی ارتقاء یابد و مورد توجه خاص مسئولین قرار گیرد، که تحقق این امر می تواند برای مدیریت شهری موفقیت های روزافزونی در جهت تحقق اهداف آن به ارمغان آورد. همچنین ارائه الگوی بومی و جامع برای

تبیین توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر شاخص های فرهنگی بر پایه نظریه داده بنیاد باعث خواهد شد که الگوی مد نظر یک الگوی قابل اجرا و عملیاتی باشد و مدیران شهر کرمان بتوانند به راحتی و بدون پیچیدگی آن را اجرا کنند چون این الگو براساس زیرساختها، شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی و شرایط موجود شهر کرمان خواهد بود و بر اساس زمینه موجود و نظر مسئولان، اساتید و کارکنان شهرداری کرمان تنظیم خواهد شد که از همه شرایط، امکانات و ضوابط شهرداری کرمان اطلاع دارند. بنابراین مدلی که براساس چنین اطلاعاتی تدوین شود مدلی منحصر بفرد و واقع بینانه خواهد بود که قابلیت اجرایی خواهد داشت.

مبانی نظری

ریشه نگرش توسعه پایدار به نارضایتی از نتایج توسعه و رشد اجتماعی- اقتصادی در شهرها از منظر بوم شناختی اکولوژی بر می گردد. (کریمی و توکلی نیا، ۱۳۸۸: ۸۱). در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی افزون بر اهمیت یافتن آلودگی های محیطی، این نکته نیز روشن شد که مشکلات محیطی به وجود آمده، ارتباط تنگاتنگی با نوع رابطه انسان و محیط پیرامون او دارد؛ بنابراین، پذیرفتن مدل های سنتی رشد و توسعه به زیر سؤال رفت (فرهودی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۱).

واژه توسعه پایدار در ابتدا به طور عمده به بررسی مسائل زیست - محیطی می پرداخت، در حالی که چندی بعد حوزه اقتصادی نیز جای خود را در مباحث توسعه پایدار پیدا کرد. با این حال، مباحث اجتماعی تنها توانست از اواخر ۱۹۹۰ در دستور کار توسعه پایدار قرار گیرد. علت اصلی این کم توجهی به مباحث اجتماعی این بود که از ابتدا توسعه پایدار از تعامل بین جنبش های زیست - محیطی دهه ۱۹۶۰ با طرفداران نیاز های اساسی دهه ۱۹۷۰ شکل گرفته بود. با وجود این، پس از دستور کار ۲۱ و استراتژی لیسبون در سال ۲۰۰۰ و در نهایت، نشست اتحادیه اروپا در گوتنبرگ در سال ۲۰۰۱ پایداری اجتماعی به صورت ویژه مورد توجه قرار گرفت. به عبارت دیگر، توسعه به شیوه ای صورت پذیرد که بتواند بخش های وسیعی از یک جامعه را بهره مند سازد. بنابراین، قبل از آنکه هر تصمیمی اتخاذ شود، نیاز است تا آثار آن بر جامعه، محیط و اقتصاد بررسی شود. همچنین، توجه به این نکته ضروری است که برنامه ها و کارهای اجرایی صورت گرفته در یک نقطه، علاوه بر آثار محلی خود، آثاری فرامحلی نیز خواهد داشت که بر روی سایر مناطق اثر گذار خواهد بود. علاوه بر این، تصمیماتی که در زمان حال صورت می گیرد، بر نسل های آتی نیز تأثیر گذار خواهد بود (بریدلید، ۲۰۰۹: ۱۴۲).

به طور کلی، مفهوم توسعه پایدار که در دهه ۱۹۸۰ میلادی مطرح شد، افزون بر ریشه های زیست محیطی آن، بر پایه تجارب ده ها سال تلاش بی وقفه در زمینه توسعه نیز شکل گرفته بود. در خلال دو دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ میلادی، پیشرفت اقتصادی، بر رشد و افزایش آن تأکید داشت که بیشتر براساس مفاهیم کارایی اقتصادی استوار بود. تا اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی توده وسیع و فزاینده فقرا در کشورهای رو به رشد و عدم کفایت منافی که قطره قطره در اختیارشان قرار می گرفت باعث شد تا تلاش های گسترده تری برای بهبود توزیع درآمد به عمل آید. بدین ترتیب الگوی توسعه، به سوی توسعه برابر گرایش یافت و اهداف توزیع اجتماعی، به گونه ای متمایز اما با همان اهمیت

^۱Lisbon strategy

^۲Goteborg European Council

^۳Breidlid

کارایی اقتصادی، مورد توجه قرار گرفت. در حال حاضر، حفاظت از محیط زیست به عنوان سومین هدف بنیادی توسعه، مورد توجه قرار دارد. تا اوایل دهه ۱۹۸۰ میلادی، بخش اعظم شواهد به این موضوع اختصاص یافته بود که تخریب و سیر فقهقاری منابع زیست محیطی، مانع اصلی توسعه است (قهرمانی و داودپور، ۱۳۹۴: ۸۱).

به طور کلی دو شیوه تفکر در مورد شکل گیری و اجرای خط مشی فرهنگی وجود دارد. یکی تفکر مشکل گرا است که به شکل گیری خط مشی توجه می کند و آن را تابع مسئله قلمداد می کند و با شیوه عقلایی و علمی به آن می نگرد و در واقع همان بحث قدیمی جدایی اداره از سیاست را دنبال می کند. تفکر دوم نگرش سیاسی نسبت به خط مشی فرهنگی است که بر مبنای آن خطمشی، با توجه به شرایط اجرایی وضع می شود. در نتیجه، جنبه کاربردی و قابلیت اجرای خط مشی فرهنگی نیز مدنظر قرار می گیرد. در این دیدگاه، سازمان محل برخورد منافع و تضاد افرادی است که با علایق مختلف در آنجا جمع می شوند تا ضمن تأمین معاش، هدف یا موضوع خاصی را دنبال کنند (میچل و هولت، ۲۰۰۵: ۱۴۵).

فرهنگ سازمانی یک متغیر محیطی است که به میزان متفاوت بر تمام اعضای سازمان اثر می گذارد و از این رو درک درست از این ساختار برای اداره سازمان و کار مؤثر حائز اهمیت است. اعضای سازمان، برای حل مسائل مربوط به انطباق بیرونی (به عنوان مثال بهترین شیوه برای حضور در عرصه بازارهای جهانی) و یکپارچگی درونی (بهترین روش برای هماهنگی و تقویت فرایندهای درون یک سازمان) به عنوان بهترین شیوه جهت حل مسائل، فرهنگ مکتوب و حتی غیر مکتوب سازمان خود را به اعضای جدید آموزش می دهند. از این رو با برخورداری از ظرفیت لازم برای تغییر و تبدیل فرهنگ سازمانی تغییر اعمال افکار و احساسات بخش عظیمی از اعضای سازمان امکان پذیر می گردد (محمدی مصیری جلیلی، ۱۳۹۶: ۲۱۱).

فرهنگ را می توان دارائی یک واحد اجتماعی پایدار به شمار آورد که فرصت آموختن و تثبیت دیدگاه خود را از خویش و پیرامونش به دست آورده و به مفروضات بنیادی رسیده است. این مفروضات و باورها پاسخ های آموخته ای هستند که به مشکلات بقاء در محیط بیرونی و دشواری های یکپارچگی درونی داده می شود. فرهنگ واژه ای است که کاربرد اصلی آن در دو زمینه است. در یک زمینه فرهنگ می تواند به فرآورده های تمدنی پیچیده و پیشرفته مثل ادبیات، هنر و غیره اشاره داشته باشد و آموختنی های وی را نمایان سازد و در معنی دیگر به آفریده های اندیشه، عادات و اشیاء مادی بپردازد. معنی اولی تفاوت بین انسان دانشمند با انسان بدون علم است اما معنی دوم فرق بین انسان و دیگر حیوانات می باشد (تورنتن و استکین، ۲۰۱۵: ۶).

پیشینه پژوهش

عباسی و همکاران (۱۳۹۵) تحقیقی با هدف بررسی مفهوم شناختی شهروندی و ردپای آن در قلمرو قرآن و سنت انجام داده اند. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی- تحلیلی است که با اتکای به بررسی منابع اسلامی صورت می پذیرد. یافته ها حاکی از آن است که در آیات قرآن و کلام معصومین ضمن تبیین قواعد کلی حقوق شهروندی، ساز و کارهایی در پیاده سازی و تبلور این حقوق در اجتماع طراحی شده است. نتایج این تحقیق نشان داده است به رغم ظاهر نوظهور اصطلاح حقوق شهروندی و توهم ابتدائی آن بر آموزه های لیبرال، ابعاد مفهومی و ضرورت پاسداشت

^۱Micheal & Howleat

^۲Thornton & Eckstein

این حقوق، پیش از این با انسجامی بی بدیل در آموزه های اسلامی وجهه توجه و تاکید شارع قرار گرفته است. با نگاهی به قرآن و نهج البلاغه، ابعاد حقوق شهروندی و لزوم رعایت حقوق انسانی بدون اعمال ممیزاتی چون تیره و تبار و حتی مذهب (در قدر متیقنی از این حقوق)، به وضوح قابل مشاهده است. با وجود این، تحقق حقوق شهروندی مستلزم شناخت آحاد مردم اجتماع از کلیه حقوق اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، مدنی و سیاسی خود می باشد. به نظر می رسد این مهم با اتخاذ راهبرد افزایش سطح آگاهی شهروندان و نهادینه سازی تدریجی اصول حقوق شهروندی از طریق آموزش های هدفمند و ایجاد انس با آموزه های قرآن و سیره معصومین (ع) ضمن کارگذاری بسترهای عمل به حقوق مزبور، در تمامی سطوح زندگی اجتماعی از سوی شهروندان، میسر خواهد گردید.

پروین و همکاران (۱۳۹۴) تحقیقی با عنوان ریشه های حقوق شهروندی مذکور در قانون اساسی در شریعت اسلام انجام داده اند. در این پژوهش با اتخاذ روش توصیفی و تحلیلی سعی بر آن شده است که سازگاری و مشروعیت حقوق شهروندی مبتنی بر آزادی های حقوق نسل اول با بایسته های مردم سالاری دینی ایران و مهمترین منابع اختصاصی حقوق اساسی ایران که همانا قرآن و روایات میباشد، سنجیده شود تا مشخص گردد که حق های شهروندی ایرانی همچون دیگر نظام های داخلی در یک نسبت فرهنگی همسو با ارزش های اسلامی خود می باشد تا نشان دهد در بخش تفاوت های شهروندی، هیچ دیده بان حقوق بشری و ناظر بین الملل نمیتواند معترض این نسبت باشد.

عبدالهی (۱۳۹۴) تحقیقی با هدف تحلیل و اولویت بندی عوامل موثر بر توسعه پایدار اجتماعی در کرمان با استفاده از رویکرد AHP انجام داده است. جامعه آماری این تحقیق هفت نفر از خبرگان در سازمان های مسکن شهرسازی کرمان و شهرداری کرمان بوده اند؛ که با استفاده از پرسشنامه مقایسات زوجی نظرات آنها گردآوری شده است. اطلاعات گردآوری شده با رویکرد AHP گروهی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. با توجه به نتایج بدست آمده توسعه پایدار اقتصادی با وزن ۰,۷۰۳، بیشترین تاثیر بر توسعه پایدار شهر کرمان داشته است و توسعه پایدار اجتماعی و زیست محیطی به ترتیب با وزن ۰,۲۱۱ و ۰,۰۷۶ در اولویت دوم و سوم قرار دارند.

احمدپور (۱۳۸۷) تحقیقی با عنوان درآمدی بر مبانی حقوق شهروندی در اسلام انجام داده است. ایشان در این زمینه اظهار می کند: حقوق شهروندی از مفاهیم مدرن و از لوازم زندگی دموکراتیک افراد در یک جامعه سیاسی محسوب می شود. این مفهوم با اعلامیه بشر و حقوق شهروند فرانسه تجلی عینی کامل یافت و اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز بر آن تاکید نمود.

اوکک و ایفما (۲۰۱۹) در تحقیقی به بررسی مفهوم سازی فضای شهری (محیط) برای تحقق توسعه پایدار اجتماعی در آفریقا: شواهدی از شهر Enugu در نیجریه پرداخته اند. ایشان اظهار می کنند فضای شهری به عنوان "فضای عمومی" یا "مکان شهری" در نظر گرفته می شود که فعالیت های جامعه را بیان می کنند. نگرانی های بالقوه ای در جستجوی توسعه پایدار اجتماعی وجود دارد که احتمالاً این روایت اجتماعی فضای شهری به استفاده دقیق از سیاست استفاده از اراضی برای ادغام فضایی پیشرفته در اهرم دقیق استفاده نمی کند. این مقاله استدلال می کند که روایت اجتماعی، که برنامه ریزی مفهومی را حفظ می کند، با برنامه ریزی مکانی و ادغام کاربری اراضی ضدیت دارد.

عدم وجود فضای مکانی فضای شهری یک شکاف اساسی در دانش است که تابع ادغام کاربری اراضی است. دانشمندان به اصل کلی تکیه می دهند تا مفهوم فضای شهری را به عنوان یک سیستم طبیعی سازگار با ادغام در نظر بگیرند. بر این اساس، این مقاله سعی در مفهوم سازی فضای شهری به عنوان یک سیستم فضایی طبیعی دارد که تغییر سیاست استفاده از اراضی را ترغیب می کند که در آن حق فردی به عنوان مثال تابع ادغام فضایی است.

استورلاک و لیماک^۱ (۲۰۱۹) در تحقیقی به ارائه یک مدل برای توسعه پایدار اجتماعی در حوزه حمل و نقل شهری پرداخته اند. در این مقاله مفهومی از یک مدل شبیه سازی برای ارزیابی و ارزیابی توسعه پایدار حمل و نقل شهری در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و محیطی ارائه شده است. در اینجا حمل و نقل شهری به عنوان ترکیبی از حمل و نقل شهری، حمل و نقل مسافر و حمل و نقل فردی در نظر گرفته می شود. این مفهوم توسط مجموعه ای از شاخص های زیست محیطی برای توسعه پایدار حمل و نقل شهری نشان داده شده است. سیستم توسعه پایدار حمل و نقل شهری تعریف شده است. مدل شبیه سازی به عنوان یک نتیجه از پویایی سیستم توسعه یافته است که امکان ادغام شاخص های بی شماری از توسعه پایدار حمل و نقل شهری (از جمله کیفی و کمی) و برآورد همزمان آنها با یک رویکرد پویا را فراهم کرده است. علاوه بر این، مفهوم موجود در مقاله همچنین می تواند نتایج را به شکلی از شاخص های توسعه پایدار یکپارچه تولید کند.

مورک^۲ و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیقی به طراحی الگویی برای توسعه پایدار اجتماعی پرداخته اند. این محققین در الگوی طراحی شده شاخص های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را تبیین کرده اند و نقش هریک از شاخص های توسعه پایدار اجتماعی را بررسی کرده اند و نشان داده اند که شاخص های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می تواند باعث تقویت توسعه پایدار اجتماعی و همچنین ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان و سرزندگی محیط شهری بشود.

روش شناسی تحقیق

در واقع روش انتخاب تحقیق منوط به ماهیت موضوع و اهداف تحقیق است. بنابراین با توجه به موضوع تحقیق حاضر تحت عنوان طراحی الگوی توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر خط مشی های فرهنگی سازمان های دولتی در راستای تامین حقوق شهروندی در شهر کرمان، نوع روش تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی می باشد. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و توسعه ای است که به شیوه تحقیقات میدانی به جمع آوری داده ها پرداخته است. جامعه آماری تحقیق حاضر از دو گروه تشکیل شده است، گروه اول شامل خبرگان آشنا با تئوری های توسعه پایدار اجتماعی، خط مشی های فرهنگی سازمان های دولتی و حقوق شهروندی است، که تعداد آنها نامشخص می باشد و در سطح کشور پراکنده اند و نحوه انتخاب آنها به صورت گزینشی است و در این تحقیق در بخش طراحی مدل از نظر آنها استفاده شده است، گروه دوم شامل کلیه کارکنان سازمان ها و ادارات دولتی شهر کرمان در سال ۱۳۹۹ به تعداد ۲۳۰۸۳ نفر می باشد که با توجه به فرمول کوکران ۳۷۸ نفر از آنان به عنوان نمونه انتخاب گردیدند.

حقوق شهروندی (مطالعه موردی شهر کرمان)

$$n = \frac{\frac{Z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2 \times p \times q}{d^2}}{1 + \left[\frac{1}{N} \left(\frac{Z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2 \times p \times q}{d^2} - 1 \right) \right]} \Rightarrow n = \frac{(1/96)^2 \times \frac{(0/5 \times 0/5)}{(0/05)^2}}{1 + \frac{1}{23083} (1/96)^2 \times \frac{(0/5 \times 0/5)}{(0/05)^2} - 1} \cong 378$$

$Z=1.96$: صدم نهصد و هفتاد و پنج هزارم در توزیع نرمال استاندارد.

$P=0.5$ و $q=1-p$: نسبت واحدهای جامعه با یک ویژگی مورد نظر.

$\alpha=0.05$: خطای نوع اول.

$d=0.05$: حداکثر خطای برآورد در نظر گرفته شده.

N : حجم جامعه.

$n=378$: حجم نمونه.

روش نمونه‌گیری مورد استفاده در این تحقیق تصادفی - طبقه ای متناسب با حجم جامعه است. پس از تعیین حجم نمونه در هر طبقه از روش تصادفی ساده برای انتخاب واحد نمونه‌گیری استفاده شده است، یعنی تعداد نفرات هر یک از واحدها مشخص شده و سپس بر اساس حجم نمونه تعداد افراد لازم برای نمونه‌گیری به نسبت حجم از لیست اسامی انتخاب و پرسشنامه بین آنها توزیع می‌شود. با توجه به اینکه جامعه آماری مشخص را دارا می‌باشیم لذا در این پژوهش نمونه آماری از طریق فرمول کوکران به صورت متناسب با حجم جامعه تعداد ۳۷۸ نفر تعیین شده است.

جدول (۱): ابعاد پرسشنامه خط مشی های فرهنگی

مؤلفه	سوالات
پیوستگی اجتماعی	۱-۱۶
مشارکت اجتماعی	۱۷-۳۱
امنیت اجتماعی	۳۲-۳۷
اعتماد اجتماعی	۳۸-۴۲
کیفیت زندگی	۷۳-۷۶
محیط زیست	۷۷-۹۶

جدول (۲): ابعاد پرسشنامه توسعه پایدار اجتماعی

مؤلفه	سوالات
توسعه فرهنگی	۱-۳۱
توسعه گردشگری	۳۲-۵۱
حمل و نقل و مسکن	۵۲-۷۱

جدول (۳): ابعاد پرسشنامه حقوق شهروندی

ابعاد	سوالات
حق حیات	۱-۴۵
حق کرامت	۴۶-۷۲
حق برابری	۷۳-۱۰۳
حق امنیت	۱۰۴-۱۳۸
حق آزادی	۱۳۹-۱۷۴

جدول (۴): بارهای عاملی مولفه های خط مشی های فرهنگی سازمانهای دولتی

معنی داری	بارهای عاملی	شاخص های اندازه گیری (متغیرهای مشاهده شده)	عامل های نهفته (متغیرهای مکنون)
۰/۰۰۱	۰/۴۶	پیوستگی اجتماعی	خط مشی های فرهنگی
۰/۰۰۱	۰/۸۳	مشارکت اجتماعی	
۰/۰۰۱	۰/۸۰	امنیت اجتماعی	
۰/۰۰۱	۰/۸۲	اعتماد اجتماعی	
۰/۰۰۱	۰/۸۳	کیفیت زندگی	
۰/۰۰۱	۰/۶۷	محیط زیست	

جدول (۵): بارهای عاملی مولفه های توسعه پایدار اجتماعی در سازمانهای دولتی

معنی داری	بارهای عاملی	شاخص های اندازه گیری (متغیرهای مشاهده شده)	عامل های نهفته (متغیرهای مکنون)
۰/۰۰۱	۰/۴۴	توسعه فرهنگی	توسعه پایدار اجتماعی
۰/۰۰۱	۰/۸۸	توسعه گردشگری	
۰/۰۰۱	۰/۶۱	توسعه حمل و نقل و مسکن	

جدول (۶): بارهای عاملی مولفه های حقوق شهروندی در سازمانهای دولتی

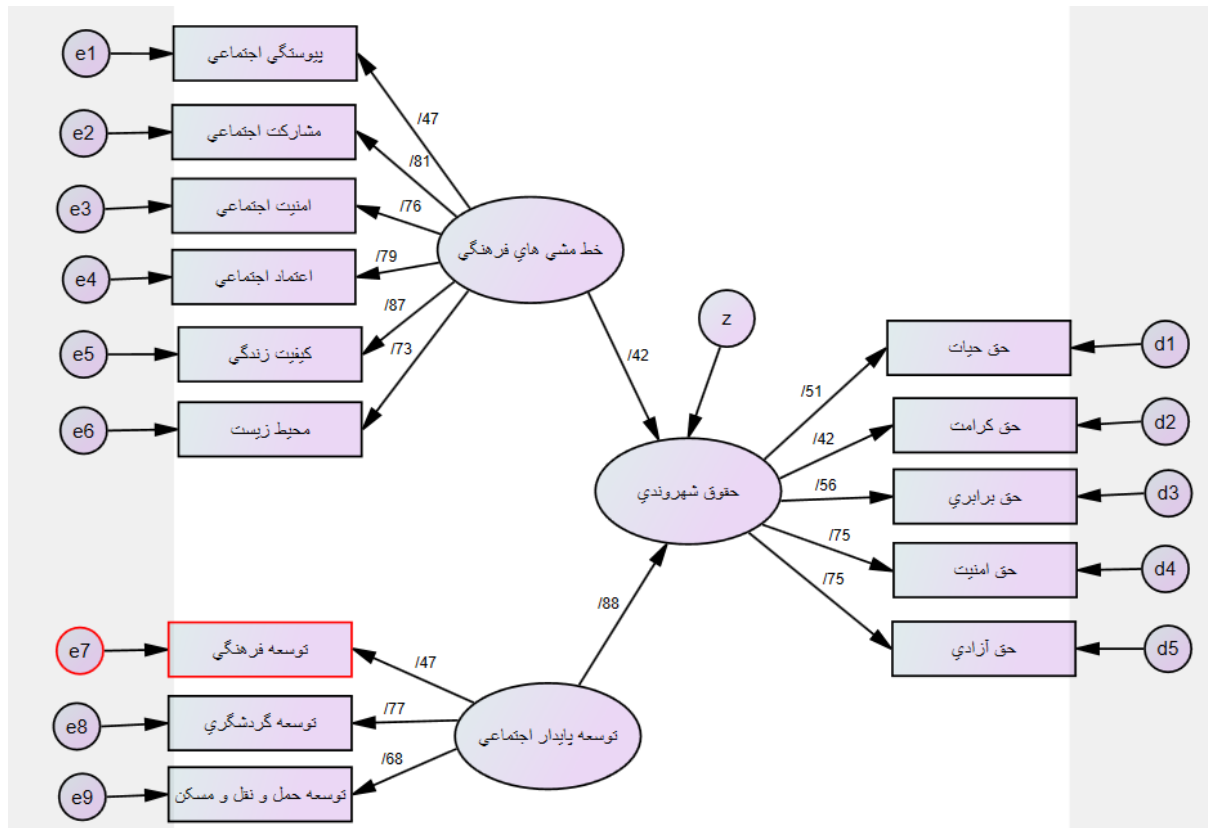
معنی داری	بارهای عاملی	شاخص های اندازه گیری (متغیرهای مشاهده شده)	عامل های نهفته (متغیرهای مکنون)

۰/۰۰۱	۰/۹۸	حق حیات	حقوق شهروندی
۰/۰۰۱	۰/۶۶	حق کرامت	
۰/۰۰۱	۰/۶	حق برابری	
۰/۰۰۱	۰/۶۱	حق امنیت	
۰/۰۰۱	۰/۴۸	حق آزادی	

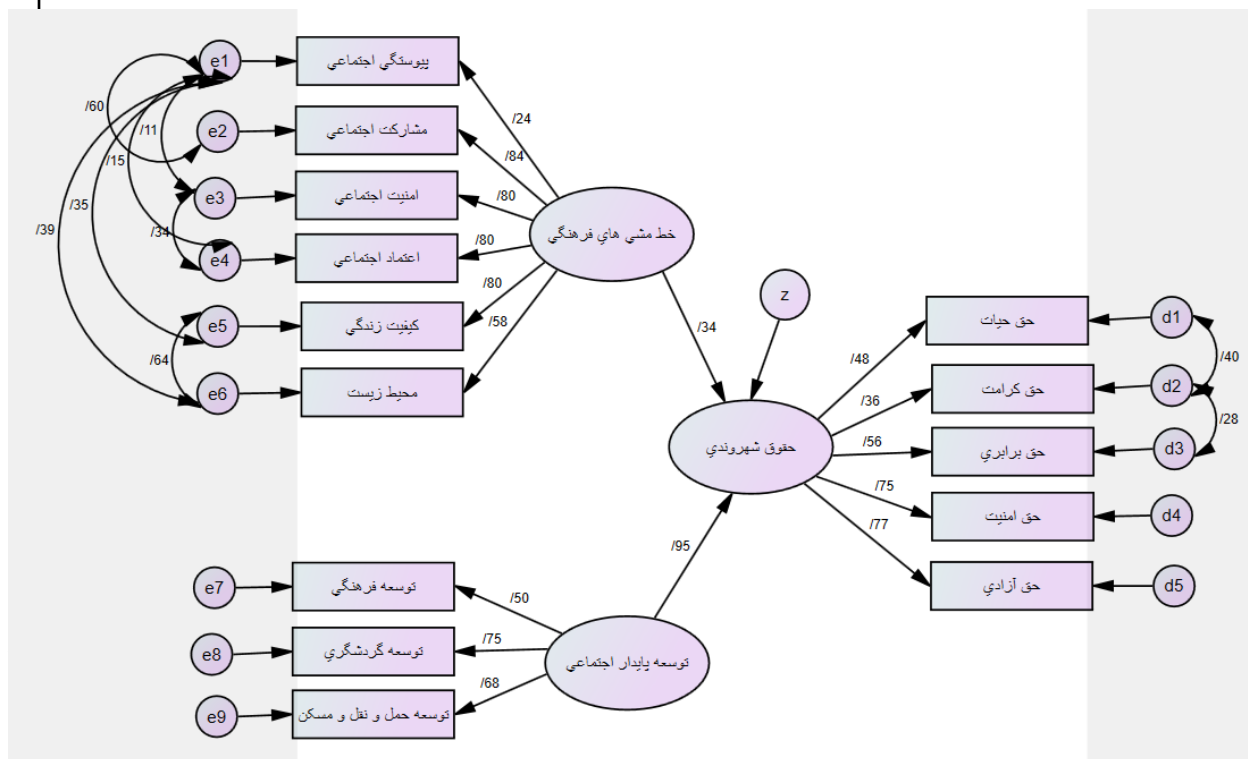
جدول (۷): ضرایب آلفای کرونباخ به تفکیک متغیرها

پرسشنامه	تعدادگویه	ضریب آلفای کرونباخ
خط مشی فرهنگی	۹۶	۰/۹۷۱
توسعه پایدار اجتماعی	۷۱	۰/۹۳۵
حقوق شهروندی	۱۷۴	۰/۹۶۶

یافته‌های پژوهش

شکل (۱): مدل تدوین شده توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر خط مشی های فرهنگی سازمانهای دولتی در راستای تامین حقوق شهروندی

شکل (۲): الگوی اصلاح شده توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر خط مشی های فرهنگی سازمانهای دولتی در راستای تامین حقوق شهروندی

جدول (۸): الگوی ساختاری مسیرها و ضرایب استاندارد آنها در الگوی نهایی

مسیر	β	R^2	مقادیر غیر مستند β	خطای استاندارد	CR	P
خط مشی های فرهنگی ← پیوستگی اجتماعی	۰/۲۴	۰/۰۶	۱	-	-	۰/۰۱
خط مشی های فرهنگی ← مشارکت اجتماعی	۰/۸۴	۰/۷۱	۳/۹۳۲	۱/۷۰۸	۲/۳۰۲	۰/۰۱
خط مشی های فرهنگی ← امنیت اجتماعی	۰/۸۰	۰/۶۴	۴/۴۷۲	۱/۹۹	۲/۲۴۲	۰/۰۱
خط مشی های فرهنگی ← اعتماد اجتماعی	۰/۸۰	۰/۶۴	۴/۷۷۲	۲/۱۲۴	۲/۲۴۶	۰/۰۲۵
خط مشی های فرهنگی ← کیفیت زندگی	۰/۸۰	۰/۶۴	۳/۸۹۹	۱/۷۱۴	۲/۲۷۵	۰/۰۲۳
خط مشی های فرهنگی ← محیط زیست	۰/۵۸	۰/۳۴	۲/۷۱۳	۱/۱۸۳	۲/۲۹۳	۰/۰۲۲
توسعه پایدار اجتماعی ← توسعه فرهنگی	۰/۵۰	۰/۲۵	۱	-	-	۰/۰۰۱
توسعه پایدار اجتماعی ← توسعه گردشگری	۰/۷۵	۰/۵۶	۱/۵۶۴	۰/۱۷۳	۹/۰۶	۰/۰۰۱
توسعه پایدار اجتماعی ← توسعه حمل و نقل و	۰/۶۸	۰/۴۰	۱/۲۸۶	۰/۱۴۹	۸/۶۵۸	۰/۰۰۱

پایدار اجتماعی مبتنی بر

حقوق شهروندی

۰/۰۰۱	-	-	۱	۰/۲۳	۰/۴۸	حقوق شهروندی ← حق حیات
۰/۰۰۱	۷/۲۵	۰/۱۰۲	۰/۷۴	۰/۱۳	۰/۳۶	حقوق شهروندی ← حق کرامت
۰/۰۰۱	۷/۶۵۱	۰/۱۳۵	۱/۰۳	۰/۳۱	۰/۵۶	حقوق شهروندی ← حق برابری
۰/۰۰۱	۸/۸۴۱	۰/۱۴۷	۱/۳۰	۰/۵۶	۰/۷۵	حقوق شهروندی ← حق امنیت
۰/۰۰۱	۸/۹۴	۰/۱۳۷	۱/۲۲۱	۰/۵۹	۰/۷۷	حقوق شهروندی ← حق آزادی
۰/۰۲۶	۲/۲۳۳	۰/۳۱۲	۰/۶۹۷	۰/۱۲	۰/۳۴	خط مشی های فرهنگی ← حقوق شهروندی
۰/۰۰۱	۶/۹۱۳	۰/۱۳	۰/۸۹۷	۰/۹۰	۰/۹۵	توسعه پایدار اجتماعی ← حقوق شهروندی

نتایج حاصل از مدل نشان می دهد که ضریب رگرسیون تاثیرپذیری خط مشی های فرهنگی از پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست به ترتیب برابر با ۰/۸۴، ۰/۸۰، ۰/۸۰، ۰/۸۰، ۰/۵۸ و ۰/۵۸ است و چون سطح معنی داری کوچکتر از ۰/۰۵ ($\alpha=0/05$) است در نتیجه می توان گفت که پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست متغیرهای آشکار بیرونی تشکیل دهنده متغیر مکنون بیرونی خط مشی های فرهنگی هستند.

طبق نتایج بدست آمده ضریب رگرسیون تاثیرپذیری توسعه پایدار اجتماعی از توسعه فرهنگی، توسعه گردشگری و توسعه حمل و نقل و مسکن به ترتیب برابر با ۰/۷۵، ۰/۷۵ و ۰/۶۸ است و چون سطح معنی داری کوچکتر از ۰/۰۵ ($\alpha=0/05$) است در نتیجه می توان گفت که توسعه فرهنگی، توسعه گردشگری و توسعه حمل و نقل و مسکن متغیرهای آشکار بیرونی تشکیل دهنده متغیر مکنون بیرونی توسعه پایدار اجتماعی هستند.

طبق نتایج ذکر شده ضریب رگرسیون تاثیرپذیری حقوق شهروندی از حق حیات، حق کرامت، حق برابری، حق امنیت و حق آزادی به ترتیب برابر با ۰/۴۸، ۰/۳۶، ۰/۵۶، ۰/۷۵ و ۰/۷۷ است و چون سطح معنی داری کوچکتر از ۰/۰۵ ($\alpha=0/05$) است در نتیجه می توان گفت که وی حیات، حق کرامت، حق برابری، حق امنیت و حق آزادی متغیرهای آشکار درونی تشکیل دهنده متغیر مکنون درونی حقوق شهروندی هستند.

نتایج بدست آمده از آزمون مدل نشان می دهد که ضریب رگرسیون بین خط مشی های فرهنگی و حقوق شهروندی برابر با ۰/۳۴ است و چون P -مقدار کوچکتر از سطح معنی داری $\alpha=0/05$ است لذا در این سطح فرض H_0 رد می شود و در نتیجه می توان گفت که بین خط مشی های فرهنگی و حقوق شهروندی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد و به ازای یک واحد افزایش در خط مشی های فرهنگی، حقوق شهروندی معادل ۰/۳۴ واحد انحراف معیار نیز افزایش پیدا خواهد کرد.

نتایج بدست آمده از آزمون مدل نشان می دهد که ضریب رگرسیون بین توسعه پایدار اجتماعی و حقوق شهروندی برابر با ۰/۹۵ است و چون P -مقدار کوچکتر از سطح معنی داری $\alpha=0/05$ است لذا در این سطح فرض H_0 رد می شود و در نتیجه می توان گفت که بین توسعه پایدار اجتماعی و حقوق شهروندی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. و به ازای یک واحد افزایش در توسعه پایدار اجتماعی، حقوق شهروندی معادل ۰/۹۵ واحد انحراف معیار نیز افزایش پیدا خواهد کرد.

بر اساس نتایج حاصل از تحقیق بین خط مشی های فرهنگی و مولفه های آن مولفه های (پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست) با توسعه پایدار اجتماعی در سازمانهای دولتی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد، به این صورت که با افزایش پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست، توسعه پایدار اجتماعی در سازمانهای دولتی هم بیشتر می شود. در راستای این نتایج دراکاکیز (۲۰۱۶) بیان می کند توسعه پایدار اجتماعی تحت تاثیر خط مشی های فرهنگی هر جامعه می باشد. باستاتیوفار، و ساریتی (۲۰۱۴) اظهار کرده اند پروژه توسعه پایدار اجتماعی را می توان مبنای تجدید ساختارهای فرهنگی تلقی کرد که هدف آن در درجه اول بهبود فرایند شهرنشینی، ترمیم محیط زیست شهری، سامان دهی کردن اقتصاد شهری و تقویت جنبه های اجتماعی و فرهنگی زندگی شهری است. غفاری و همکاران (۲۰۱۵) بیان می کنند اهمیت یافتن بُعد فرهنگی توسعه پایدار شهر در دهه های اخیر موجب تحول اساسی در روش ها و سیاست های مدیریت و برنامه ریزی شهری شده است، موضوعی که بدون اشاره به سیاست فرهنگی شهر قابل توضیح نیست. به همین دلیل، توسعه پایدار اجتماعی یک کشور را اساساً باید در خط مشی های فرهنگی آن کشور جست و جو کرد. امیری و همکاران (۱۳۹۲) اظهار می کنند توسعه پایدار که هدف نهایی اش متمرکز بر انسان است باید بعد فرهنگی داشته باشد. بر این اساس اگرچه فرهنگ عنصری از توسعه است، اما تنها یک عامل در میان سایر عوامل نیست بلکه مبنای توسعه، نیروی محرکه و افق نهایی آن محسوب میشود. عوامل فرهنگی توسعه شامل تمامی عناصر روانی- اجتماعی است که همانند عوامل علمی، فنی و اقتصادی به بهبود زندگی مادی و فکری جامعه به شکل عام و جوامع شهری به شکل خاص بدون ایجاد تغییرات ناگهانی در طریقه زندگی یا حالت های تفکر منجر شود و در عین حال در موفقیت فنی طرح ها یا برنامه های توسعه شهری و منطقه ای و ملی نقش داشته باشد. فردوسی و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که شاخص های فرهنگی نقش تعیین کننده ای در خلاقیت و توسعه پایدار شهری دارند. امیری و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی عوامل فرهنگی مؤثر بر مدیریت توسعه پایدار در شهر تهران را بررسی کرده اند و به این نتیجه رسیدند که مؤلفه های فرهنگی بر توسعه پایدار مؤثرند و هویت، همبستگی اجتماعی و بازده اقتصادی فرهنگ از عوامل مؤثر بر توسعه پایدار اجتماعی اند. ذاکریان و پرهیزکار (۱۳۸۹) شاخص های فرهنگی را عاملی تعیین کننده در توسعه پایدار اجتماعی ذکر کرده اند. مورکو و همکاران (۲۰۱۹) شاخص های فرهنگی مؤثر بر توسعه پایدار اجتماعی را پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، و اعتماد اجتماعی ذکر کرده اند. پاندا و همکاران (۲۰۱۶) شاخص های توسعه پایدار اجتماعی را چهار بعد اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و فرهنگی ذکر کرده اند. بنابراین می توان گفت وقتی که حس تعلق کارکنان به کشور و سازمان بیشتر باشد، با دیگران ارتباط خوبی برقرار کنند، در انجمن های اجتماعی عضویت داشته باشند، برای انجام فعالیتهای مفید در اجتماع تلاش کنند، با همکاران رابطه غیررسمی خوبی داشته باشند، خود را در قبال جامعه مسئول بدانند، گذشت و فداکاری یکی از اصول اساسی زندگی و کار کارکنان باشد، جلوگیری از تخریب محیط زیست را وظیفه خود بدانند، مقداری از وقت غیر اداری خود را صرف مسایل و مشکلات جامعه و یا سازمان کنند، عضو انجمن های خیریه باشند، در جشن عاطفه ها مشارکت کنند، برای حل مشکلات اجتماعی اطرافیان خود تلاش کنند، به فعالیت در امور خیریه علاقه مند باشند، در هیأت های مذهبی فعالیت داشته باشند، در مسجد محل

حضور فعال داشته باشند، در نماز جماعت مشارکت کنند، سازمان برای حفظ نظم و امنیت در جامعه تلاش کند، سازمان برای کاهش ناراضی‌های عمومی تلاش کند، ارتقاء امنیت در جامعه یکی از اهداف سازمان باشد، سازمان برای ارتقاء امنیت در جامعه خدمات با کیفیت ارائه دهد، سازمان برای حفظ امنیت کارکنان در جامعه تلاش کند، سازمان با رسیدگی سریع به مسائل امنیتی در راستای ارتقاء امنیت جامعه تلاش کند، کارکنان سازمان به مدیران اعتماد داشته باشند، بخش‌های مختلف سازمان به یکدیگر اعتماد دارند، کارکنان به سیاست‌های کلی سازمان اعتماد داشته باشند در آنصورت سازمان زمینه گفتمان فرهنگی را فراهم می‌کند، مسئولین سازمان، کارکنان را به مشارکت در فعالیتهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تشویق می‌کنند. سازمان برای ارتقاء کیفیت محصولات فرهنگی تلاش می‌کند، حمایت سازمانهای دولتی از صنایع دستی قوی می‌شود. سازمانهای دولتی برنامه مشخصی برای توسعه بوم گردی در استان خواهند داشت، جاذبه‌های فرهنگی استان توسط سازمانهای دولتی معرفی می‌شود. جشنواره‌های مختلف در محل جاذبه‌های فرهنگی استان برگزار می‌شود. حمل و نقل ریلی توسعه می‌یابد، اعتبارات مالی مناسبی برای توسعه حمل و نقل عمومی در استان در نظر گرفته می‌شود، کارکنان مشارکت خوبی در مسائل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خواهند داشت و به مرور زمان کیفیت محصولات فرهنگی ارتقاء پیدا می‌کند.

نتایج دیگر تحقیق حاکی از آن است که بین خط مشی‌های فرهنگی و مولفه‌های آن (پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست) با حقوق شهروندی در سازمانهای دولتی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد، یعنی با افزایش پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست، حقوق شهروندی در سازمانهای دولتی هم تقویت می‌شود که در تایید این نتایج محمدی مصیری جلیلی (۱۳۹۶) نقش خط مشی‌های فرهنگی را در احقاق حقوق شهروندی مهم و اثربخش ذکر کرده‌اند. انصاری و نظری (۱۳۹۴) بیان می‌کنند که در دیدگاه اسلامی مسائل اعتقادی و فرهنگی جهت‌دهنده حقوق شهروندی در جامعه هستند. جاوید (۱۳۹۳) بیان می‌کند خط مشی‌های فرهنگی و شاخص‌های فرهنگی نقش تعیین‌کننده‌ای در حقوق شهروندی دارند. ضرابی و همکاران (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیده‌اند که لحاظ شاخص‌های فرهنگی جهت‌دهنده احیای حقوق شهروندی هستند. جووانا (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان داد که متغیر پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی دارای اثرات مثبت، مستقیم و معنادار بر رعایت حقوق شهروندی است. بیکر (۲۰۱۶) به این نتیجه رسیده است که تقویت شاخص‌های فرهنگی باعث رعایت حقوق شهروندی در سازمانهای دولتی می‌شود. براساس این نتایج می‌توان گفت وقتی که در سازمان‌های دولتی، سازمان برای کاهش ناراضی‌های عمومی تلاش کند، ارتقاء امنیت در جامعه یکی از اهداف سازمان باشد، سازمان با رسیدگی سریع به مسائل امنیتی در راستای ارتقاء امنیت جامعه تلاش کند، کارکنان به سیاست‌های کلی سازمان اعتماد داشته باشند، برای حفظ منابع طبیعی تلاش شود، برنامه مشخصی برای حفظ منابع طبیعی وجود داشته باشد، سازمان برای حفظ نظم و امنیت در جامعه تلاش کند، سازمان برای کاهش ناراضی‌های عمومی تلاش کند، ارتقاء امنیت در جامعه یکی از اهداف سازمان باشد، سازمان برای ارتقاء امنیت در جامعه خدمات با کیفیت ارائه دهد، سازمان برای حفظ امنیت کارکنان در جامعه تلاش کند، مسئولان از انتقادات شهروندان استقبال کنند، همه در برابر قانون یکسان باشند، سازمانها براساس قوانین و بخشنامه‌ها خدمات ارائه دهند، سازمان با کسانی که قوانین مربوط به حفظ منابع طبیعی را اجرا نمی‌کند برخورد کند و قوانین مربوط به حفظ منابع طبیعی اجرا شود. در آنصورت نکات بهداشتی به

کارکنان آموزش داده می شود، پروتکل های بهداشتی در این سازمان مورد توجه مسئولان قرار می گیرد، ممیزی های سازمان در حوزه ایمنی و بهداشت شغلی براساس استانداردهای بین المللی خواهد بود، گزارش های دوره ای وضعیت ایمنی و بهداشت ارائه می شود، معاینات بهداشتی پرسنل سازمان بصورت مداوم انجام می شود، آموزش های لازم جهت امداد رسانی در زمان بروز حادثه به کارکنان داده می شود، به ارزشهای دینی کارکنان توجه می شود، کارکنان از اموال سازمان همانند اموال فردی مراقبت می کنند، حفظ جان کارکنان جزء اصول اولیه سازمان می شود، کارکنان به ارزشها و عقاید ارباب رجوع احترام قائل می شوند، سازمان برای اعتلای ارزشهای اصیل در جامعه تلاش می کند، مدیران حقوق کارکنان را به رسمیت می شناسند، برای تحقق عدالت اجتماعی تلاش می شود، کارکنان براساس قوانین و بخشنامه ها خدمات ارائه می دهند، با کارکنان متخلف بصورت قانونی برخورد می شود، مسئولان از انتقادات شهروندان از سازمان استقبال می کنند، اطلاعات مالی ارباب رجوع فاش نمی شود، سازمان با پرهیز از سیاسی کاری به امنیت روانی کارکنان کمک می کند، جهت گیری های فکری خاص کارکنان مانع ارتقاء شغلی آنها نمی شود، کارکنان بخاطر عقاید سیاسی خاص مورد بازخواست قرار نمی گیرند و سازمان اعتراضات صنفی را حق قانونی کارکنان می داند.

طبق نتایج تحقیق بین توسعه پایدار اجتماعی و مولفه های آن (توسعه فرهنگی، توسعه گردشگری و توسعه حمل و نقل و مسکن) با حقوق شهروندی در سازمانهای دولتی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. یعنی با افزایش توسعه فرهنگی، توسعه گردشگری و توسعه حمل و نقل و مسکن، میزان حقوق شهروندی در سازمانهای دولتی هم تقویت می شود که در راستای این نتایج مارکو و همکاران (۲۰۱۸) اظهار می کند توسعه پایدار بیش از همه بر معیارهای کیفی و انسانی، آسایش عمومی، عدالت اجتماعی و غنای فرهنگی تأکید دارد که همه اینها از شاخص های حقوق شهروندی در جامعه است. باستاتویفار، و ساریتی (۲۰۱۴) بیان می کند پروژه توسعه پایدار اجتماعی را می توان مبنای تجدید ساختارهای اقتصاد، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و حقوقی شهروندی تلقی کرد که هدف آن در درجه اول بهبود فرایند شهرنشینی و روند شهرگرایی، ترمیم محیط زیست شهری، سامان دهی کردن اقتصاد شهری و تقویت جنبه های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی زندگی شهری است. تا کارایی دیدگاه های توسعه طلب که مبتنی بر رشد لجام گسیخته سریع جمعیت و استفاده زیاد و افراطی از منابع بوده و باعث شده که در دیدگاه های جدید، توجه به عدالت بین نسلهای و درون نسلهای، میزان استفاده امکانات و صنایع دنیا و نیز ملاحظاتی زیست محیطی مورد توجه بیشتر قرار گیرند. پورتا (۲۰۰۶) در این راستا به این نتیجه رسیده است که پایداری اجتماعی می بایستی بتواند عناصر فعالیت های اقتصادی را انعکاس داده و از سوی دیگر با گسترش شبکه های اجتماعی به تقویت رفاه و کیفیت زندگی بپردازد به علاوه شکل شهرها تاحدودی شیوه زندگی شهروندی را که در آنجا زندگی می کنند، تحت تأثیر خود قرار می دهد. انسان شهری در لوای کیفیت زندگی شهری، شکوفایی اقتصادی محلی، سطح تفاهم اجتماعی، میزان امنیت و برابری و نیز نوع و چگونگی فعالیت افراد در مکان های عمومی به حیات خویش ادامه می دهد. از این رو همه آنچه که در بالا به آن اشاره شد، از عناصر مورد علاقه در حقوق شهروندی می باشند. نتایج تحقیق واجد و همکاران (۲۰۱۹) نشان داده است که رابطه معنی دار و مثبتی بین توسعه پایدار و رعایت حقوق شهروندی اعضای هیأت علمی دانشگاه های دولتی شمال اردن وجود دارد. باچکو (۲۰۱۷)، به این نتیجه رسیده است که توسعه پایدار، رفتارهای مبتنی بر حقوق شهروندی در سازمان ها را تحت تأثیر قرار می دهد. براساس این نتایج می توان گفت وقتی که

حقوق شهروندی (مطالعه موردی شهر کرمان)

سازمان زمینه‌گفتمان فرهنگی را فراهم کند، مسئولین سازمان کارکنان را به مشارکت در فعالیتهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تشویق کنند، سازمان کارگروهی جهت تولید و ارائه نرم افزارهای فرهنگی تشکیل داده باشد، سازمان با کشورهای خارجی در حوزه مسائل فرهنگی تعامل داشته باشد، سازمان کارکنان را جهت مطالعه مسائل فرهنگی کشورهای مختلف تشویق کند، سازمان با سازمانی فرهنگی بین‌المللی همچون یونسکو تعامل داشته باشد، سازمان به تبادل اطلاعات با کشورهای دیگر در حوزه مسائل فرهنگی رغبت نشان دهد، سازمان از ایده‌های خلاقانه برای ارتقاء کیفیت محصولات فرهنگی استقبال کند، سیاست سازمانهای دولتی گسترش حمل و نقل عمومی باشد، مسئولین نسبت به نوسازی ناوگان حمل و نقل عمومی اقدامات قابل توجهی انجام دهند، اعتبارات مالی مناسبی برای توسعه حمل و نقل عمومی در نظر گرفته شود، مسئولین مسکن و شهرسازی نسبت به تهیه مسکن ارزان اقدامات قابل توجهی انجام دهند، امکان تهیه مسکن برای کارکنان و کارگران با کمی تلاش مقدور شود، تسهیلات بانکی خوبی برای تهیه مسکن در اختیار شهروندان قرار داده شود، پرداخت اقساط وام مسکن متناسب با درآمد کارمندان و کارگران باشد و نرخ سود تسهیلات مسکن مناسب و متعارف باشد در آنصورت به ارزشهای دینی کارکنان توجه می‌شود، کارکنان از اموال سازمان مثل اموال فردی مراقبت می‌کنند، اموال شخصی کارکنان مورد تعرض قرار نمی‌گیرد، از اموال سازمان برای اهداف شخصی استفاده نمی‌شود، سازمان پروتکل‌های قوی برای حفظ جان کارکنان خواهد داشت، از نظر روانی محیط سازمان سالم و ایمن خواهد بود، مسئولین برای ایجاد محیطی شاد و آرام در سازمان تلاش می‌کنند، کارکنان در خدمات رسانی بین اقوام مختلف تفاوت قائل نمی‌شوند، کارکنان به ارزشها و عقاید ارباب رجوع احترام قائل می‌شوند، مدیران سازمان بر حفظ اسرار شهروندان تاکید می‌کنند، کارکنان سعی می‌کنند در بین منافع سازمان و ارباب رجوع جانب حق را رعایت کنند، کارکنان برای ارتقاء شخصیت یکدیگر تلاش می‌کنند، کارکنان به یکدیگر خیانت نمی‌کنند، بر اساس حقوق شهروندان به آنها خدمات ارائه می‌شود، سازمان برای توزیع عادلانه ثروت در جامعه تلاش می‌کند، کارها براساس ضوابط انجام می‌شود نه روابط، سازمان با ارگانهای حمایتی همچون کمیته امداد و بهزیستی تعامل خوبی خواهد داشت و مسئولان از انتقادات شهروندان از سازمان استقبال می‌کنند.

پیشنادهای کاربردی حاصل از نتایج تحقیق

با توجه به این که نتایج تحقیق نشان داد: بین خط مشی‌های فرهنگی و مولفه‌های آن (پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست) با توسعه پایدار اجتماعی در سازمانهای دولتی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد، بنابراین اقدامات زیر برای تقویت خط مشی‌های فرهنگی و به طبع آن ارتقاء توسعه پایدار اجتماعی پیشنهاد می‌شود:

- تلاش شود از طریق دادن پاداش، انگیزه و امید حس تعلق کارکنان به کشور و سازمان بیشتر شود.

- کارکنان به عضویت در انجمن‌های اجتماعی و خیریه تشویق شوند.

- رابطه غیررسمی بین کارکنان سازمان‌های دولتی تقویت شود.

- مسئولیت‌پذیری اجتماعی در بین سازمانهای دولتی و مسئولان آن تقویت شود.

- مسئولان سازمان برای حل مشکلات اجتماعی تلاش کنند و این مسئله را وظیفه خود تلقی کنند.

- کارکنان به انجام فعالیت های مذهبی از قبیل فعالیت در هیأت های مذهبی، حضور در مساجد و شرکت در نماز جماعت.
  - سازمان های دولتی برای حفظ نظم و امنیت در جامعه تلاش کنند.
  - سازمان های دولتی برای کاهش نارضایتی عمومی تلاش کنند.
  - اعتماد آفرینی جزء سیاست های کلان سازمان های دولتی باشد.
- با توجه به این که نتایج تحقیق نشان داد: بین خط مشی های فرهنگی و مولفه های آن (پیوستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، کیفیت زندگی و محیط زیست) با حقوق شهروندی در سازمان های دولتی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد، بنابراین اقدامات زیر برای تقویت خط مشی های فرهنگی و به طبع آن ارتقاء حقوق شهروندی پیشنهاد می شود:
- سازمان های دولتی با رسیدگی سریع به مسائل امنیتی در راستای ارتقاء امنیت جامعه تلاش کنند.
  - سازمان های دولتی برای حفظ منابع طبیعی تلاش کنند و برنامه مشخصی برای حفظ منابع طبیعی تدوین کنند.

- (۱) پورغلام، ه. (۱۳۹۲)، شناخت موانع، محدودیت ها و شاخص های توسعه شهری پایدار، اولین همایش ملی جغرافیا - شهرسازی و توسعه پایدار، تهران.
- (۲) جهانگیری، ر. (۱۳۹۸). شهرنشینی و شهروندی. چکیده مقالات همایش راهکارهای توسعه فرهنگ شهروندی. انتشارات محبان. صص ۱۴-۱۵.
- (۳) صابری فر، ر. (۱۳۹۳). توسعه شهری پایدار. بیک نور، ۵ (۲)، ۱۱۶-۱۰۸.
- (۴) فرامرزی، آما؛ سلاجقه، سنجر؛ صیادی، سعید؛ (۱۳۹۷). یکپارچه سازی شاخص های خطمشی گذاری فرهنگی کلان شهرها. فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی، ۳۳، ۴۴-۱۹.
- (۵) فرهودی، ر، محمد تقی، تیموری، ا. (۱۳۹۰). سنجش توسعه پایدار محله های شهری با استفاده از منطق فازی و سیستم اطلاعات جغرافیایی، مطالعه موردی: منطقه ۱۷ شهرداری تهران» پژوهش های جغرافیای انسانی، ش ۴۳ (۷۷)، صص ۸۹-۱۱۰.
- (۶) قهرمانی، م؛ داودپور، ز؛ (۱۳۹۴). سنجش میزان آگاهی اساتید دانشگاه از حقوق شهروندی. مطالعات محیطی هفت حصار. شماره ۱۱، صص ۷۹-۸۹.
- (۷) محمدی مصیری جلیلی، ح. (۱۳۹۶). حقوق شهروندی در سیره حکومت علوی و بررسی موردی آزادی بیان، دوره ۳، شماره ۴، صص ۲۲۴-۲۰۸.
- (۸) یونسکو (۱۳۹۲). شهروند و محیط زیست، شماره ۲۵۸.

- ۹) Baker , D, N .(2016). An examination of the relationship between empowerment and organizational commitment. the university of I.WA.
- ۱۰) Lo, Fu-chen Yue-man Yeung (2008), "Globalization and the world of large cities", United Nations, University Press, Tokyo
- ۱۱) Mazutis, Daina & Abolina, Evisa. (2019). The Five I Model of Sustainability Leadership: Lessons from the Zibi One Planet Living sustainable urban development. Journal of Cleaner Production,, 237. Article 117799
- ۱۲) Thornton,T. Eckstein,J.(2015).Organization identity culture and student motivationamong intercollegiate forensics competitors,1-15.
- ۱۳) Webber, Melvin.M.(2017). the urban place and non place urban realm, university of Pennsylvania